

Sklonidba imena i prezimena

Sentkiralj, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:779608>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij hrvatskoga jezika i književnosti

Marija Sentkiralj

SKLONIDBA IMENA I PREZIMENA

Diplomski rad

Mentorica prof. dr. sc. Sanda Ham

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Studij Hrvatskoga jezika i književnosti
Ime i prezime

Marija Sentkiralj

SKLONIDBA IMENA I PREZIMENA

Diplomski rad
Filologija, jezikoslovlje, kroatistika

Mentorica prof. dr. sc. Sanda Ham

Osijek, 2019.

KAZALO

Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje	4
Sažetak.....	5
Uvod.....	6
Metodologija.....	7
Nomen est omen.....	8
Sklonidba muških imena.....	9
Muška imena a-vrste.....	10
Muška imena a-vrste nm-promjene.....	11
Muška imena a-vrste e-promjene.....	11
Muška imena a-vrste o-promjene.....	13
Muška imena a-vrste i-promjene.....	16
Muška imena između a-vrste i e-vrste.....	16
Zaključak.....	18
Kratice.....	19
Literatura.....	20

Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam rad **Sklonidba imena i prezimena** samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 18. listopada 2019.

Marija Sentkiralj, 0122225156
ime i prezime studenta, JMBAG

SAŽETAK

U ovom sam radu prikazala normativni pogled i pregled a-vrste muških osobnih imena, pridržavajući se suvremenih hrvatskih gramatika. Imena su u gramatikama opisana morfološki i morfonološki, a nema onomastičkog ili tvorbenog opisa.

Pokazalo se da je vokativ normativno upitan jer se sve više širi zamjena vokativa nominativom.

Muška imena kao što su *Mario* i *Dario* nisu samo morfološki dvojbena zbog instrumentala (dvojba je između oblika *Mariom* i *Marijem*), nego su i pravopisno dvojbena zbog međuotvorničkoga *j*. Glede tih dviju dvojbi ni suvremene gramatike nisu suglasne, a u radu sam pokušala ukloniti tu dvojbu na temelju recentne literature.

Ključne riječi: muška osobna imena, morfologija, morfonologija, imeničke sklonidbe, vokativ

UVOD

U ovom radu pisat ću o muškim imenima kao vrsti riječi, a ne u onomastičkom okviru ili kao onomastičkoj jedinici.

Bit će riječi o tom kako se pojedina imena sklanjaju u hrvatskom književnom jeziku. Ovdje književni jezik upotrebljavam u značenju standardni, a ne u značenju književnoumjetničkog stila. Napominjem da se sve gramatike kojima se služim pri pisanju rada nazivaju gramatikama hrvatskoga književnoga jezika.

Opisat ću vrste sklonidaba prema suvremenim hrvatskim gramatikama. Temelj opisa je gramatika Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika (Babić, 1991.). Osim te gramatike služim se i Težak-Babićevom (2009.), Hrvatskom gramatikom (Barić, 1997.) i Školskom gramatikom hrvatskoga jezika (Ham, 2017.). S trima gramatikama usporedit ću opis u temeljnoj gramatici i navesti ako postoje razlike u opisu.

Budući da građa premašuje okvire završnoga rada, zadržat ću se samo na muškim imenima a-vrste.

METODOLOGIJA

Pri pisanju ovoga rada služim se dvama programima:

1. Čitač zaslona
2. Govorna jedinica

Oba su programa namijenjena slijepim i slabovidnim osobama. Programi kojima se služim prilagođeni su hrvatskom jeziku, odnosno, na hrvatskom su. Moji programi ne mogu pročitati slova i znakove koji ne pripadaju hrvatskoj abecedi, isto tako ne prepoznaju naglaske i pomoću navedenih programa ne mogu pročitati ni napisati riječ obilježenu naglaskom, niti ju čuti.

To znači da u svom završnom radu ne mogu bilježiti naglaske nad imenima i tu je ograničenje mog rada.

Programi ne mogu pročitati ni znak za nulti morfem pa se u ovom radu umjesto nultog morfema služim znakom –nm.

Ispisivanje shematskih prikaza znatno je otežano, tako da u ovom radu ne će biti tablica ili grafikona pa ni onda kada bi građa to tražila.

Programi ne mogu pisati ni čitati bilješke pa ih u ovom radu zbog toga ne će biti. Dakle, to je ograničenje isključivo zbog nemogućnosti programa, a ne mojega mogućega neznanja.

Inače se služim brajicom, ali osim Katičićeve sintakse ni jedna jezikoslovna knjiga nije dostupna na tom pismu. Sintaksa, već prema naravi mojega rada, nije među potrebnom literaturom.

Gramatike kojima se služim pri pisanju ovoga rada skenirane su i pretvorne u wordov dokument i takav dokument moji programi mogu pročitati, odnosno tekst pretvoriti u govor. Međutim, ograničen je broj takvih tekstova, ali i mogućnost preslušavanja unesenih pa je i to ozbiljno ograničilo popis literature mojega rada.

Bez obzira na to, uz pomoć svoje obitelji i mentorice, rad sam uspješno mogla napisati.

OMEN EST NOMEN

Poznata latinska krilatica *Omen est nomen* znači da je ime znak svake osobe, a na mrežnoj se stranici Hrvatske enciklopedije kaže:

"**nomen est omen** [no:'men ~ o:'men] (lat.), ime je znamen; uzrečica koja se upotrebljava kada nečije ime (ili prezime) nosi značenje koje se poklapa s nekom njegovom osobinom (npr. Srećko, Blaga, Veleglavac)"

Svima je osobama njihovo ime važno, ono je znak raspoznavanja i znak razlikovanja prema drugim osobama. Ono kroz prezime označava našu pripadnost obitelji, a kroz to i široj zajednici. Mi smo doista prepoznatljivi obiteljski, društveno i osobno po svom imenu i prezimenu:

"Imena služe identifikaciji u prostoru i društvu. Imenovanje je opći proces i ne postoji ni jedna poznata ljudska zajednica koja ne poznaje imena."

(<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=45175>)

Normalno je zbog toga da smo svi osjetljivi na svoja imena, a pogotovo ako se pravopisni ili gramatički oblik našega imena u književnom jeziku ne preklapa s našim osjećajem za svoje ime. Za primjer možemo uzeti žensko ime Mia. Ono se u nominativu piše bez j, ali već u genitivu umećemo između nastavka i osnove slovo j. Često tada čujemo od nositeljice imena da se ona ne zove Mija, nego Mia! Međutim, treba znati i pamtiti poznatu krilaticu znamenitog profesora Ljudevita Jonkea: "Ime Vam pripada u nominativu, u ostalim padežima pripada književnomu jeziku."

To znači

1. da je ime imenica i da se sklanja kao i svaka imenica svoje vrste
2. da su prezimena ili imenice ili pridjevi i da moramo poštovati njihovu sklonidbenu vrstu
3. da osnova imena u nominativu nije uvijek jednaka osnovi imena u kosim padežima
4. da bismo trebali poštovati pravila književnoga jezika u sklonidbi imena.

Znanost koja se bavi imenima naziva se onomastika: "(prema grčkom ὀνομαστικός: imenski, koji se odnosi na ime), znanost koja se bavi proučavanjem vlastitih imena. Predmet su njezina istraživanja imena u najširem smislu, njihovo podrijetlo, motivacija, način tvorbe, rasprostranjenost, uporaba i uloga u društvu i sl. Onomastika se obično smatra jezikoslovnim disciplinom iako se, osobito izvan eur. prostora, imena najčešće proučavaju u okvirima povijesti, antropologije, sociologije i psihologije. U prošlosti se naziv onomastika nerijetko rabio i za obilježavanje sveukupnosti imenskoga korpusa na nekom prostoru."

U ovom radu imenima se ne ću baviti u okviru onomastike, nego u okviru gramatike i to morfologije i morfonologije.

SKLONIDBA MUŠKIH IMENA

Sve imenice u hrvatskom jeziku, pa tako i muška imena i prezimena, sklanjaju se prema trima vrstama. Kriterij za određivanje tih triju vrsta nastavak je koji imena i prezimena imaju u genitivu jednine.

Prema tomu kriteriju razlikujemo:

1. a-vrsta – dobila je ime prema nastavku u G jd. koji je -a, a prema toj vrsti sklanjaju se brojna muška hrvatska imena i prezimena (primjerice, *Ivan Šimić, Ivan-a Šimić-a; Zvonimir Stanečić, Zvonimir-a Stanečić-a*),
2. e-vrsta - dobila je ime prema nastavku u G jd. koji je -e i u tu vrstu ulaze brojna muška hrvatska imena i prezimena (primjerice, *Ivica Finka, Ivic-e Fink-e; Luka Vida, Luk-e Vid-e*),
3. i-vrsta - dobila je ime prema nastavku u G jd. koji je -i. To je promjena imenica ženskoga roda što isključuje muška imena.

Tuđa muška imena sklanjaju se kao i hrvatska, što znači da su morfološki prilagođena hrvatskom jeziku. (primjerice, *George Byron, George-a Byron-a; William Shakesperae, William-a Shakesperae-a*)

U Povijesnom pregledu glasovima i oblicima (Babić, 1991.) o imeničkim se vrstama navodi:

„U starijim hrvatskim gramatikama sklonidbe su se razvrstavale po rodovima pa se govorilo o sklonidbama ili deklinacijama muškoga, ženskoga i srednjega roda. Danas

se polazi od jezično priličnijega polazišta: od nastavka za genitiv jednine pa razlikujemo *sklonidbu a*, *sklonidbu e* i *sklonidbu i*.“ (Babić, 1991.: 306.)

Takva je razdioba imenica danas posve prihvaćena osim u gramatici Silić-Pranjkovićevoj (2007.), gdje su imenice, pa onda i muška imena, razdijeljena u vrste prema rodu i nastavku u N jd. Ostale gramatike, a tako i navedene četiri kojima se služim, imenice unutar vrsta dijele na promjene prema nastavku u N jd. Primjerice, ime i prezime *Ivan Šimić* prema nastavku u G jd. pripada a-vrsti, a prema nastavku u N jd. pripada nm-promjeni. Isto tako ime *Ivica Finka* pripada u e-vrstu i a-promjenu jer je nastavak u N jd. -a.

Zbog svog osobitog značenja vlastita imena, a tako i muška imena, ne upotrebljavaju se u množini i kažemo da pripadaju u red singularia tantum. Zbog stilskih razloga vlastito ime može se upotrijebiti i u množini, ali tada više ne znači jednu određenu osobu, nego narav koju ta osoba predočava. Primjerice, Josip Kozarac u svojoj noveli *Tri ljubavi* usklikne: "Ah, ti naši Otele!" i pri tom misli na ljubavnu strast koji *Otelo* simbolizira.

Budući da imena gramatički nemaju množinu, nadalje u radu uz imenovanje padeža, ne ću pisati oznaku jd. jer ona podrazumijeva.

MUŠKA IMENA A-VRSTE

Muška imena a-vrste mogu biti

1. nm-promjene (*David-nm*, *Stjepan-nm*, *Josip-nm*)
2. o-promjena (*Dubravk-o*, *Zlatk-o*, *Mark-o*)
3. e-promjena (*Hrvoj-e*, *Silvij-e*, *Mojsij-e*)
4. i-promjena (*Bamb-i*, *Mik-i*, *Zag-i*)

A-vrsti također pripadaju i muška imena tuđega podrijetla kao što su, primjerice, *Leo*, *Oto* i *Tito*. Ne pripadaju a-vrsti sva muška imena s nastavkom -o. Iznimka koja to potvrđuje ime je, primjerice, *Božo* koje se sklanja prema e-vrsti, bez obzira na to što u N ima nastavak -o. O tome Povijesni pregled glasovi i oblici (Babić, 1991.: 307.) navodi sljedeće:

„Ne pripadaju ovoj sklonidbi muška osobna imena s nastavkom -o pred kojim je samo jedan zatvornik, jer im je u G jd. nastavak -e: *Božo* - *Bože*.“

A-vrsti ne pripadaju muška imena s nastavkom -e pred kojim se najčešće nalazi samo jedan zatvornik, primjerice: *Mile*, *Mil-e*.

Muška imena a-vrste nm-promjene

Alomorfne osnove

Alomorfizam osnova uzrokuje u nm-promjeni muških imena

1. vokalizacija
2. nepostojano a
3. palatalizacija

Vokalizacija

Vokalizacija je glasovna promjena u kojoj se l zamjenjuje sa o. U muških imena vokalizirana je osnova u N: *Pàvao, Sâvao* - *Pavla, Savla*.

Nepostojano a

Nepostojano a glasovna je promjena u kojoj se a umeće između dva zatvornika na kraju riječi, odnosno, osnove. U općih imenica, a tako i u muških imena, nepostojano a pojavljuje se u N: *Aleksàndar, Petar, Odoakar* – *Aleksandr-a, Petr-a, Odoakr-a*.

To znači da navedena imena imaju u N proširenu osnovu.

Palatalizacija

Palatalizirati se mogu imena kojima osnova završava na *k, g, h, c, z*, ispred nastavka *-e*. U a-vrsti nastavak *-e* može biti samo u V. O takvim osnovama u Povijesnom se pregledu kaže:

"136 Posebnu vokativnu osnovu razvijaju i imena uzeta iz drugih jezika ako se osjećaju dovoljno podomaćena, npr. *Sveti Roče, od kužne bolesti čuvaj nas!* (Šegedin, Dj. 12).

Tako i M. Bogdanović u prijevodu Hamleta V/I jedan dio dijaloga između grobara i Hamleta preveo ovako: *To je lubanja Yorickova, koji je bio kraljev lakrdijaš... Ah, ubogi Joriče! Poznao sam ga, Horacije, bio je beskrajno šaljiv čovjek*. Tako se i prema *Sadik* uzima vokativ *Sadiče, prema Malik – Maliče*." (Babić, 1991.:501.)

Palatalizacija je i razlog zašto se u V vlastitih imena nm-promjene a-vrste pojavljuje alomorfizam nastavka.

Alomorfni nastavci

Vokativ

U općih imenica nm-promjene a-vrste i inače nastavak u V može biti dvovrstan

1. ako imenička osnova završava na nepčanik, nastavak je –u (*kralj, kralj-u; kelj, kelj-u; konj, konj-u*)
2. ako imenička osnova završava na nenepčanik, nastavak je –e (*dom, dom-e, lav, lav-e; vol, vol-e*).

Palatalizirati se mogu imeničke osnove u općih imenica ispred nastavka –e, ako imenička osnova završava na k, g, h, c, z (*junak – junače, vrag – vraže, duh – duše, stric – striče, vitez viteže*).

Kao što sam u prethodnom poglavlju rekla, isto vrijedi i za osobna imena.

U nekih općih imenica navedene promjene i vrste alomorfna osnova dovela bi do nerazumljivosti imenice i time bi komunikacija bila otežana, primjerice: ako bismo u imenice *mozak* upotrijebili V s palataliziranom osnovom, vokativ bi glasio: *može!* (*mozak > mozg-e > možž-e > možž-e > mož-e*), odnosno dogodile bi se sljedeće glasovne promjene – palatalizacija, jednačenje po tvorbenom mjestu i gubljenje zatvornika.

Isto vrijedi i za osobna imena, pa ako bi došlo do ometanja komunikacije zbog alomorfne osnove, ime će dobiti izvan pravila nastavak –u:

"Ali je kod vlastitih imena koje se svršavaju na *k, g, h, c*, a uzeta su iz drugih jezika, osobito ako još nisu sasvim udomaćena pa se osjećaju pomalo tuđima, običnije izbjegavati stvaranje alomorfne vokativne osnove koje izvorni jezik ne poznaje, te ona imaju vokativ bez promjene završnog osnovnog suglasnika, ali dobivaju nastavak –u, npr. *Sadiku, Salihu, Abdulahu, Baruhu, Moricu, Fricu*, ili se pak upotrijebi nominativ u službi vokativa, kao što često biva i kod ostalih tuđih i nekih naših imena, npr. *O, hvala vama mali Rosencrantz i Guildenstern... - Ah, Noah dragi!... Antek, gdje je mama...*" (Babić, 1991.: 501.)

Iz gornjeg citata razvidno je da u hrvatskom jeziku postoji i treći vokativni oblik muških osobnih imena, a to je nominativ umjesto vokativa. Upotreba nominativa umjesto vokativa proširena je i na ženska osobna imena, tako da nije obilježje samo muških osobnih imena.

Nominativ umjesto vokativa proširen je osobito u kajkavskom narječju i gradskom zagrebačkom govoru. Međutim takav vokativ treba izbjegavati jer ga norma književnog jezika ne preporučuje.

Muška imena a-vrste e-promjene

Ovdje pripadaju imena *Blagoje, Horacije, Hrvoje, Ignacije, Julije, Mojsije, Silvije*. (Babić, 1991.:490.) U tih imena nema alomorfnih osnova i nastavaka.

Valja napomenuti da u odnosu na imena nm-promjene, imena e-promjene zbog prijevlasa imaju u I nastavak –em:

N Ivan, Hrvoje

G Ivana, Hrvoja

D Ivanu, Hrvoju

A Ivana, Hrvoja

V Ivane, Hrvoje

L o Ivanu, o Hrvaju

I Ivanom, Hrvojem

Muška imena a-vrste o-promjene

U o-promjenu a-vrste pripadaju dvovrsna muška imena, ona kojima osnova završava na zatvornik: *Dubravko, Zvonko* i onima kojima osnova završava na otvornik: *Mario, Dario*. U prvoj skupini imena nema alomorfnih osnova ili nastavaka, ali druga skupina imena sa završetkom *io* upotrebna su poteškoća, pravopisna i gramatička. Valja znati umeće li se u ta imena između osnove i nastavka *j*, kaže li se i piše li se *Marijem* ili *Mariom, Darijem* ili *Dariom*.

Da bih valjano odgovorila na navedeno pitanje, valja protumačiti

- što je imenički završetak, a što nastavak;
- što je imenička osnova i u kojem se padežu određuje;
- što je međuotvorničko *j* i pravila o njegovu izgovoru i bilježenju;
- što je prijevlas i u kojim se oblicima ostvaruje?

Na sva se pitanja odgovori mogu pronaći u gramatičkoj literaturi – gramatikama, pravopisima ili pojedinačnim jezikoslovnim radovima. U Povijesnom pregledu... (Babić, 1991.) manje je podataka, ali ih je dosta u Hrvatskom pravopisu Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša, Hrvatskom školskom pravopisu Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguša, u radovima Stjepana Babića u knjizi Temelji hrvatskomu pravopisu i u časopisu Jezik i u Gramatici Sande Ham (2017.) Vrlo opširno o tome piše S. Ham (2008.), a iz njezina rada se mogu dobiti odgovori na postavljena pitanja. Prema njezinu se radu ovdje tumače imena o-

promjene a-vrste sa završetkom *io*.

Imenički je završetak glasovni skup na koji završava imenica, imenički je nastavak dio imenice koji se mijenja zavisno o padežima. U imenice *Mario* imenički je završetak *io*, a nastavak *-a*; u imenice *Ivo* završetak je *vo*, nastavak je *-o*; u imenice *Mateo* imenički je završetak *eo*, nastavak je *-o*.

Prema definiciji, imenička je osnova onaj dio imenice koji se ne mijenja promjenom padeža, odnosno, onaj dio imenice na koji se dodaje nastavak. Imenička se osnova određuje u G – dakle onaj dio imenice koji nam preostaje kada u G odbacimo nastavak *-a*, *-e* ili *-i* (ovisno o imeničkoj vrsti) naziva se imeničkom osnovom. Za imenicu *Ivo* to je *Iv-* jer je u G *Iv-e*; pripadnost vrsti već je protumačena u ovom radu na str. 9.

Međuotvorničko *j* (intervokalno *j*, međusamoglasničko *j*) ono je *j* koje se ostvaruje u govoru između dvaju otvornika. To *j* ne zapisujemo uvijek – izgovaramo *avijon*, *bijo*, *vidijo*, ali pišemo *avion*, *bio*, *vidio* jer se prema pravopisnim pravilima ne bilježi izgovorno međuotvorničko *j* između otvornika *i* i *o*, odnosno unutar otvorničkoga skupa *io*.

Međuotvorničko *j* bilježi se između otvornika *i-a*, *i-u*, što znači da u sklonidbi imena *Mario*, *Dario* umećemo *j* u kosim padežima: *Mari-ja*, *Mari-ju*. Dakle, *Dario* i *Mario* u G proširuju osnovu umetanjem međuotvorničkoga *j* jer bi se inače ostvario otvornički skup *ia*: *Mari-o*, **Mari-a* > *Marij-a*; *Dario*, **Dari-a* > *Darij-a*. Budući da je imenička osnova ona koja je u G *jd*, a ovdje je to osnova na *j*, i budući da se na osnovu dodaju padežni nastavci, nastavak u I ne će biti *-om*, nego *-em*. Naime, u I imenica muškoga roda djeluje prijeglasno pravilo koje kaže da iza nepčanika dolazi nastavak *-em*, a iza nenepčanika nastavak *-om*: *j* je nepčanik, pa je nastavak *-em*. Dakle, *Darijem*, *Marijem*, a ne *Dariom*, *Mariom* jer osnova nije *Dari-*, *Mari-*, nego je *Darij-*, *Marij-*. Uostalom, oba se imena potvrđuju i u N u likovima *s j*: *Darijo*, *Marijo*, a I takvih likova neprijeporno glasi *Darijem*, *Marijem*. U istu skupinu s navedenim imenima pripadaju i druge vlastite i opće imenice i to sve one kojima osnova završava na *i* (*poni-j-em*, *viski-j-em*). Kada se ne bi umetnulo *j* (*ij-a*: *ponij-a*), u svim bi se tim imenicama ostvario isti otvornički skup u G (**i-a*: *poni-a*). Muška imena *Mario* i *Dario* sklanjaju se ovako:

N *Mario*, *Dario*

G *Marija*, *Darija*

D *Mariju*, *Dariju*

A *Marija*, *Darija*

V *Mario*, *Dario*

L o *Mariju, o Dariju*

I *Marijem, Darijem*

U literaturi je veliki nesklad kada je riječ o I muških imena sa završetkom *io* – jedni preporučuju *-om* (*Dari-om*), drugi *j-em* (*Darij-em*). Zagovornici nastavka *-om* napominju da se tako razlikuju imenice kao što su *studio* i *studij*, *radio* i *radij* jer ako *radio* i *studio* imaju nastavak *-om* u I, tada se doista i razlikuju od imenica *radij* i *studij*: *radio* > *radiom* i *radij* > *radijem*; *studio* > *studiom* i *studij* > *studijem*. Taj argument nije uopće čvrst: zašto bi nam bila potrebna razlika u I kada je nema u G, D, L i u odnosnih pridjeva? Dosljedno poštivanje proširene osnove omogućuje jednostavniji opis i lakše učenje:

„... mjerodavna je genitivna osnova jer se sklonidba određuje prema njoj. Tako treba postupiti i sa *Tokio*, jer kad se svi slažu da je gen. *Tokij-a*, onda je i *Tokij-em*, kao *kraj*, *kraj-a kraj-em*, *barij*, *barij-a*, *barije-em*, pa onda i *Mario*, *Marij-a*, *Marij-em*. Likovi *Tokiom*, *radiom*, *studiom*... znatno kompliciraju morfološka pravila. A kad bismo željeli objasniti instrumental *Tokio*, *radiom*, onda bismo tek zapali u teškoće jer ne bismo znali odrediti što je tu osnova, a što nastavak.“ (Babić, 2005. 60.)

U G imena *Mateo*, *Teo*, *Leo* ne ostvaruje se otvornički skup u koji bismo prema pravopisnim pravilima trebali umetnuti *j*: *Mateo*, *Matea*; *Teo*, *Tea*; *Leo*, *Lea*. Budući da osnova nije proširena, na takvu se osnovu, neproširenu međuotvorničkim *j*, dodaju nastavci pa se *Mateo*, *Teo*, *Leo* ovako sklanjaju (i razlikuju od ženskih imena *Matea*, *Tea* i *Lea* u kojima se osnova proširuje):

N *Mateo*

G *Matea*

D *Mateu*

A *Matea*

V *Mateo*

L o *Mateu*

I *Mateom*

Muško ime *Matej* sklanja se drugačije jer mu osnova završava na *j*, a nastavak je *-em*: *Matej-em*, *Matej-a*, *Matej-u*, *Matej-a*, *Matej-nm*, *Matej-u*. Tako se sklanjaju i *Andrej* (pa se razlikuje od *Andreje*) i *Jernej*.

Muška imena a-vrste i-promjene

Ovdje pripadaju imena *Bambi, Bobi, Gandhi, Leopardi, Levi, Miki, Zagi*. (Babić, 1991.: 490.)

Prema pravilima o umetanju međuotvorničkoga *j* (koja sam opisala u prethodnom poglavlju) u svim kosim padežima, ta će imena proširiti osnovu sa *j*, a u I imat će nastavak – em zbog prijeglasa:

N Miki

G Mikija

D Mikiju

A Mikija

V Miki

L o Mikiju

I Mikijem

MUŠKA IMENA IZMEĐU A-VRSTE I E-VRSTE

Imena *Bruno, Dino, Dundo, Dživo, Ivo, Maro, Vlaho* “kolebljiva” su imena jer su u sklonidbi tih imena normativni status dobili i dijalekatni oblici ili kako piše u Povijesnom pregledu, glasovima i oblicima:

„Pod utjecajem govora u južnim krajevima katkad se ta imena dekliniraju i po a-vrsti. *Kultu Dživa Gundulića, na primjer, posvetila se golema pažnja...*“ (Babić, 1991.: 527.):

Zbog velikoga ugleda dubrovačke književnosti i utjecaja koji je imala na razvitak hrvatskoga književnoga jezika, dijalekatna je sklonidba tih muških imena prihvaćena u književnom jeziku, a to znači da se mogu sklanjati na dva načina, a oba su pravilna.

1. prema a-vrsti:

Bruno, Bruna, Brunu...

Dino, Dina, Dinu...

Dživo, Dživa, Dživu...

Ivo, Iva, Ivu...

Vlaho, Vlaho, Vlahu...

2. prema *e*-vrsti:

Bruno, Brune, Bruni...

Dino, Dine, Dini...

Dživo, Džive, Dživi...

Ivo, Ive, Ivi...

Vlaho, Vlahe, Vlaha...

ZAKLJUČAK

U ovom sam radu prikazala normativni pogled i pregled a-vrste muških osobnih imena, pridržavajući se suvremenih hrvatskih gramatika. Imena su u gramatikama opisana morfološki i morfonološki, a nema onomastičkog ili tvorbenog opisa.

Pokazalo se da je vokativ normativno upitan jer se sve više širi zamjena vokativa nominativom.

Muška imena kao što su *Mario* i *Dario* nisu samo morfološki dvojbena zbog instrumentala (dvojba je između oblika *Mariom* i *Marijem*), nego su i pravopisno dvojbena zbog međuotvorničkoga *j*. Glede te dvije dvojbe ni suvremene gramatike nisu suglasne.

Suvremene hrvatske gramatike navode dostatno podataka o morfologiji i morfonologiji muških osobnih imena tako da su od velike praktične koristi. Navode se uzorci sklonidbe imena i primjeri iz hrvatskih književnih djela po čemu se jasno vidi životnost gramatičkog opisa.

KRATICE

jd. – jednina

mn. – množina

-nm – nulti morfem

N – nominativ

G – genitiv

D – dativ

A – akuzativ

V – vokativ

L – lokativ

I - instrumental

LITERATURA

- Stjepan Babić, 1996., Božidar Finka i Milan Moguš, Hrvatski pravopis, Zagreb, ŠK
- Stjepan Babić, 2009., Sanda Ham i Milan Moguš, Hrvatski školski pravopis, Zagreb, ŠK
- Stjepan Babić 1991., Dalibor Brozović, Milan Moguš, Slavko Pavešić, Ivo Škarić, Stjepko Težak, Povijesni Pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika Zagreb, HAZU i Globus
- Stjepan Babić, 2005., Temelji hrvatskomu pravopisu, Zagreb, Zagreb ŠK
- Stjepan Babić, 2006., Sklonidba imenica kao Andrea, Mario, Jezik, god. 53., br. 54., Zagreb
- Sanda Ham, 2017. Školska gramatika hrvatskoga jezika, Zagreb, ŠK
- Sanda Ham, 2008., Međuotvorničko *j* u govoru i pismu, Metodički profil, Časopis za učitelje hrvatskoga jezika, volumen 3, br. 12., str. 36. – 38.
- Josip Silić, Ivo Pranjković, 2007., Gramatika hrvatskoga jezika - Za gimnazije i visoka učilišta, Zagreb, ŠK
- Stjepko Težak, Stjepan Babić, 2009., Gramatika hrvatskoga jezika - priručnik za osnovno jezično obrazovanje, Zagreb, ŠK